

Південна фундація педагогіки
Міжнародна науково-практична конференція
«Дослідження різних напрямів розвитку психології та педагогіки»
17-18 листопада 2017 р.

Марчук К. А.

**ПИСЬМЕННИКАМИ НАРОДЖУЮТЬСЯ ЧИ СТАЮТЬ? (ДО
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОБДАРОВАНОСТІ ІВАНА
ФРАНКА)**

Усе більше уваги у вітчизняній науці приділяється проблемі творчої особистості (В. О.Моляко, О. І. Кульчицька, О. Л. Музика, О. О. Музика, О. В. Проскура, Л. В. Вержиковська, Т. М. Третяк та ін.) . Поряд із вивченням біологічної природи творчої обдарованості активно досліджуються і соціально-психологічні фактори її розвитку. Утверджується думка, що творча обдарованість неможлива без вдалого поєднання вроджених анатомо-фізіологічних особливостей та сприятливих умов конкретного макро- і мікросередовища.

У контексті вивчення творчої обдарованості набувають актуальності наукові пошуки, присвячені окремим творчим особистостям, при цьому часто застосовується біографічний метод, який дозволяє прослідкувати зв'язок між життєвими етапами особистості та етапами її творчого становлення. У своєму дослідженні звертаємось до постаті І. Франка – українського письменника, публіциста, науковця, редактора, перекладача, громадського діяча, літературного критика. Зокрема, зосередимо увагу на особливостях творчого становлення митця.

Дослідниця психології творчості О. Кульчицька [1], працюючи з біографіями талановитих людей (зокрема, математиків Е. Галуа, Я. Боя, М. Лобачевського), робить ряд висновків, які, на наш погляд, є показовими і

для психобіографії Івана Франка. У представленій науковій розвідці спробуємо «накласти» біографічні відомості про письменника на запропоновану дослідницею схему.

1. «Більшість талановитих людей були першими в сім'ї за своїм народженням» [1, с. 271].

Іван Франко був найстаршим сином сільського коваля Якова Івановича Франка. Мав двох молодших братів, сестер (сестри померли ще малими – К. М), а також сестер і брата по матері з вітчимом. Будучи хворобливим від природи, хлопчик не був обділений батьківською любов'ю та увагою і після народження молодших братів і сестер. Батько часто брав його з собою в кузню, де він був єдиною дитиною, проводив цілі дні у товаристві селян, котрі приносили до кузні цікаві історії, бувальщини, народні пісні та казки. Тут, під впливом цих численних розповідей, розвивалась бурхлива уява майбутнього письменника, спостережливість, увага до деталей, зміцнювалась пам'ять.

2. «Сім'ї часто переїздили і тому діти були вимушені пристосовуватися до нових умов життя, що сприяло формуванню самостійності та незалежності. Переїзди навчили їх спілкуватися з різними людьми, розуміти нову культуру і нових людей, тобто навчили гнучкості і незалежності розуму, що є основою творчості» [1, с. 271].

3. «Найчастіше талановиті чоловіки мали люблячих матерів або батьків, які були постійно зайняті своїми справами і давали можливість синові самостійно займатися тим, що його цікавило» [1, с. 271].

Тут ми наводимо одразу два пункти, і ось чому: у випадку з Франком часті переїзди були характерними не для родини, а для нього самого. Батько віддає його до школи не до рідного села, а до сусіднього – Ясениці-Сільної, де він два роки живе у бабусі і дядька, потім він продовжує освіту у Дрогобичі, затим – у Львові. Таким чином, майбутній письменник досить рано почав жити окремо від родини, вийшов із зони контролю, мав можливість сам будувати своє життя відповідно до власних інтересів. Опинившись у новому, чужому для себе середовищі, хлопець поступово опановує ситуацію, адаптується, розвиває

якості, які дозволяють йому за рік із заляканого сільського хлопчика стати однозначним лідером, найкращим учнем у класі.

4. *«Більшість із них були великими книголюбамі...ненавиділи шкільну рутину, шукали для себе вчителів у батьках, книгах, людях, які ставали для них прикладом у житті» [1, с. 271].*

Іван Франко полюбив книги і читання аж будучи учнем Дрогобицької гімназії. Однак полюбив щиро і на все життя. Він не обмежився читанням книг, а й зібрав власну велику бібліотеку, яка стала культурним осередком позашкільного життя. Навколо неї збиралися активні творчі учні, які читали і обговорювали художні тексти, а згодом і самі починали писати.

Із читанням пов'язане і питання самоосвіти письменника. Уже в старших класах гімназії його не задовольняє шкільна програма, він хоче і може знати набагато більше. Поглядам учителів він часто протиставляє свої власні. Прагнення до пізнання нового підштовхує його до вивчення світової науки і літератури. Він читає усе, що може йому дати шкільна бібліотека, домашні бібліотеки вчителів і батьків однокласників. Деякі книги купує на зекономлені або зароблені репетиторством гроші. Юний Франко починає активно спілкуватися з людьми, не пов'язаними із школою, однак свідомими у сфері культури і літератури. З ними він вчиться вільно будувати діалог, вести дискусії, висловлювати і відстоювати власну думку.

5. *«Сприятливе соціальне середовище, яке підтримує людину на цьому важливому дитячому етапі її розвитку» [1, с. 271].*

Із переїздом до Дрогобича Франко потрапляє до сприятливого культурно-освітнього середовища. Хлопець, який серед сільських однолітків завше видавався диваком, білою вороною, тут знаходить однодумців, товаришів за інтересами. Тут він швидкими темпами розвивається інтелектуально, особистісно, творчо. За підтримки друзів та вчителів починає багато перекладати з європейських мов, а затим і сам пробує писати, надсилає свої тексти до літературних редакцій. Навчання та перебування в культурному просторі гімназії розвинуло творчі здібності митця, сформувало особистісні

якості, необхідні для досягнення успіху, створило чітку мотивацію творчої діяльності.

Допитливість, спостережливість, уважність, жвавий розум, чудова пам'ять – це ті характеристики, які дозволили Франкові у ранньому дитинстві старанно вивчати світ природи і світ людей. Однак ці біологічні задатки лише під впливом сприятливого соціального середовища поступово трансформуються у літературну обдарованість.

Юний Франко пройшов той самий шлях, що його проходить будь-яка творча особистість на формувальному етапі. Однак подальший розвиток обдарованості, трансформація її у талант, геніальність – це результат ще й потужної працелюбності та працездатності письменника, його наполегливості та стійкості.

Література:

1. Кульчицька О. І. Біографічні і соціально-психологічні фактори розвитку творчої обдарованості / Олена Кульчицька // Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Рута, 2006. – 320 с.

2. Марчук К.А. Психологічні особливості творення поетичного тексту(за естетико-філософським трактатом І. Франка “Із секретів поетичної творчості” /Катерина Марчук // Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету, Т.8, Рівне, 2017, С. 120-124.

3. Ярема Я. Франкознавчі студії / Яким Ярема // упоряд. С. Яреми; наук. редактор І. Лучук. – Львів, 2007. – 288 с.